

B.I.R.

4084

O VIZITĂ
LA
MĂNĂSTIRILE
NEAMȚU
ȘI
S E C U

DE
PREOTUL N. HODOCROABĂ

DIN

CLUJ

Tipografia Mănăstirii Neamțu

1928

VAG

B.I.R.

4084

STIRI NEAMȚU.

O VIZITĂ
LA MĂNĂSTIRILE
NEAMȚU ȘI SECU

DE
PREOTUL N. HODOROABĂ

Nr. inv.
305/1938.

Tipografia Mănăstirii Neamțu :-: — 1928 —

P R E F A Ț Ă.

Rândurile ce urmează au apărut întâiași dată în ziarul „Opinia“ din Iași, No. din 23 Noembrie - 24 Decembrie, 1927.

Le-am strâns în această broșură, cu gândul, că ar putea fi citite cu folos, atât de cei cari vor să viziteze Mănăstirile Neamțu și Secu cât și de acei, cari vin vara în cuprinsul acestor sf. mănăstiri pentru aier și tihnă.

Nădăjduesc, că în sufletul oricărui bun creștin, care va citi broșura aceasta, va încolți dorința de a cerceta cu duh de evlavie aceste sfinte și dumnezeiești locașuri.

Pr. N. Hodoroabă

Iași

15 August 1928.

PREFATA

Rădăcinile ce urmează au apărut întâi în
"Zin" din 1927, în numărul 10, din
23 Noiembrie, 24 Decembrie, 1927.

Eu am scris în această broșură, cu gândul
ca ar putea fi citită cu folos atât de
cel care vrea să viziteze Mănăstirea Neamtu
și să se dă de seamă, cât și de cel care
cunoaște această mănăstire pentru a
și ține.

Înțelegând că în sufletul oricărui
creștin care va citi broșura aceasta, va
răsună dorința de a cerceta în hâie de
aceste științe și dumnezeiești lucruri.

Pr. N. Hodorcă

Spre mănăstiri în zi de toamnă.

I.

Cu autobuzul Pașcani-Tg. Neamț.

Sunt mulți ani decând n'am mai fost pe la mănăstirile din Neamț. De mult doriaam să fac acest drum. Am găsit vremea potrivită acum în Noembrie, când toți vilegiaturiștii din vară s'au retras la vetrele lor lăsând mănăstirilor din locuri retrase, priveliștea lor firească...

În tovărășia unui fost coleg de școală acum cu rost în administrația bisericească locală, am luat trenul de Pașcani la unul după amiază. După două ceasuri și jumătate de drum am fost pe peronul gării. Trecem repede din dos să vedem dac'avem automobilul pentru Tg. Neamț. N'a sosit încă. E numai o singură trăs-

ră veche — în formă de diligență — cu cai slabi, care așteaptă. — Părințele, mergeți la Tg. Neamț? Poftiți, vă duc eu, — îmi zice vizitiul.

— Am să merg mai pe urmă — răspund eu, ca să nu tac.

În restaurantul gării luăm câte un ceai. Când am aflat de sosirea mașinei, am plătit repede consumația și am eșit. O singură mașină plină de pasageri, asaltată de alții. Ne-am urcat și noi înăuntru, mai mult cu sila. Pe o bancă laterală îmbrăcată cu mușama neagră, lângă o doamnă care se pusese la colț în spatele șoferului, era o geantă de pânză. O iau frumos și o pun jos și mă așez cu modestie în locul ei. La volan stătea o domnișoară tânără cu floare în pept, care în schimbul sumei de 110 lei îți dădea un bilet.

La scara mașinei mai stăteau încă vre-o șase inși cari vroiau să se urce.

— Domnilor, nu mai este loc; n'aveți unde vă sui, — zise șoferul, un băiat tânăr cu șapcă de postav pe cap.

— Domnișoară, ți-am plătit biletul, dă-mi un loc, — zice unul.

— N'avea nici o grijă, domnule, că nu rămâi aici! Îți fac eu un loc.

— Băiatule, d-ta din fund, dă-te jos, să șadă dumnealui, că d-tale îți dau eu un alt loc.

Flăcăul cu jacheta de șiac, un lucrător, nici nu gândește!—Eu am plătit biletul și nu mă urnesc de aici.

Un locotenent de jandarmi cu soția, când vede că s'au ocupat toate locurile, zice casieriței pe un ton ridicat: — Domnișoară, să știi că nu pleacă mașina de aici până nu-mi faci loc! Eu trebuie să plec neapărat, căci am banii batalionului la mine.

— Ce să vă fac, domnule locotenent? Eu nu mă pot bate cu pasagerii...

— Domnule, d-ta de colo — zice ofițerul te rog să te scoli de pe bancă, că acela e locul meu!

— Eu l-am văzut gol și l-am ocupat, răspunde un călător, pentru că și eu am interes să plec la Tg. Neamț ca și d-ta.

— E locul meu, căci l-am ocupat îna-

intea d-tale. N'ai văzut sabia pe bancă ?
Cu ea am ocupat două locuri...

— Eu n'am văzut nici o sabie și chiar de-ar fi, eu nu mă închin la arme, căci acum e timp de pace...

— Domnule, eu îți spun să te ridici de pe bancă !

Intervine șoferul și d-ra ; pasagerii se mai înghesuie și fac loc ofițerului pe o bancă și soției sale pe cealaltă.

— Asta-i frumos ! zice unul. Noi am cheltuit 300 de lei cu telegrama ca să vină mașina și acum, poftim, să stai ca la presă!...

— Domnișoară ! D-ta ești de vină ! zice un altul. Trebuie să dai atâtea bilete după câte locuri sunt...

Înăuntrul camionetei suntem 17 inș, 6 lângă șofer și pe scări, 2 deasupra, deci 25 de toți.

Cu chiu cu vai, pornim la ora 4. Urcăm spre târg, îl lăsăm în urmă și suim dealul Pașcanilor. Sunt la țară, în câmp, în mijlocul naturii. O pădurice tânără în stânga, goală, cu copacii tineri, ca niște sulii.

La o căsoae boierească plugurile dorm în ogradă. Lanuri de grâu răsărit. Bulgări mici, par ciocârlani pleșuvi...

Soarele a asfințit. În urmă a lăsat niște scutece de sânge desfăcute pe albastrul cerului...

Pădurice de mesteacăn tânăr pe dreapta. Coborâm spre Moțca. În vale, se vede șerpuind Moldova, ca un balaur cu spinarea lucioasă. Pădurea Moțcăi tivită spre vale c'o perdea de brazi. La o casă de lângă drum joacă o nuntă. Gospodarii vin cu vitele de la apă. Imprejmuiri de scândură, iar pe ele cruci de var. Școala de bârne, stă negata. Să fi fost o crâșmă de când era inaugurată!

Spre asfințit se proiectează pe cer crestele fumurii ale munților.

Trecem podul lung de lemn de peste Moldova și dăm în Timișești. Mașina oprește puțin în fața primăriei.

S'aprinde becul la plafon. Pornim, iar șoferul sirigă:

— Gata! Gara Timișești rămâne!..

Trecem prin apropierea unei ferme. Clădirile ne-o spun. La cotitura drumu-

lui o poartă mare, iar deasupra ei o firmă cu litere mari și groase : « *Ministerul de Domenii. Depozitul de armăsari. Grași* ».

La ora 6 am fost în Tg. Neamț, mulțumiți cu toții, că n'am fost atacați de bandiți, căci nu o singură dată aceștia au aținut calea mașinilor care fac acest drum, prădând pe pasageri și stâlcindu-i în bătai.

Mașina oprește în centru. Coborâm. Ca niște tregheri la vagonul de clasa I-a, așa zoresc birjarii cu bicile în mână, dar prietenoși de tot :

— Părințele, mergeți poate la mănăstire? Vă duc eu! Ați uitat, că și astă vară ați fost tot cu mine! ?...

— Nu, n'am uitat, domnule, dar eu noaptea nu pornesc niciodată la drum...

Deoparte și de alta a străzii principale așteaptă birjele. O trăsură cu doi cai, particulară, stă ceva mai deoparte, cu'n vizitiu stăcut pe capră, îmbrăcat într'un suman lău.

— De unde-i trăsura, moșule ?

— De la Mănăstirea Neamțului.

— După cine ai venit ?

— După d-voastră.

— Bine, moșule, să fii sănătos.

— Aveți ceva bejănie ?

— Nimic.

— Atunci, suiți. Poftim și pătură la chicioare, că-i cam răce.

— Mai ai pe cineva ?

— Așteaptă mai încolo părintele casâier și antidentu de la sâminar.

Ne-am oprit și, după ce le-am strâns mâna, s'au urcat și ei. Cu cinci bărbați trăsura s'a așezat bine pe arcuri. Lăsăm târgul cu foiala lui din zi de Duminecă. Trecem podul peste Ozana lui Creangă și pe înoptatele de-albinelea străbatem satul lung și deșirat, Vânătorii, în trapul măsurat al tritinilor negri.

Pe la case lumini. Pe drum, când și când câte un om. Intrăm în pădure și luăm vorba fără să vrem, de bandiți.

Lăsăm în stânga șoseaua ce duce spre mănăstirea Secu și Pipirig. Coborâm o vale și o întindem pe-un șes. Zărim o clădire cu multe lumini. E seminarul monahal „Sf. Vasile“. Iată și turnurile mănăstirii! Ne ștergem pe lângă un pâlț de

brazi masați lângă șosea și moșul oprește în scurt trăsura în fața mănăstirii.

— Ne-ai adus bine, moșule, să trăești !

— Și sf. voastră, mă rog, blagosloviți !

— Domnul !... Ne-am făcut cruce c'am ajuns cu bine ; ne scuturăm puțin, după obiceiul drumețului. Intrăm pe sub gangul pictat al clopotniței, unde arde un felinar mare cât o gură de sobă și părintele casier ne poștește sus în dreapta, la arhondaric. După ce am cuprins mai întâi cu privirea mănăstirea cu chiliile din juru-i, urcăm pe scări la etaj și intrăm în camera No. 3, o odaie mare, mobilată și încălzită.

N'am prins a ne deciocălă și a ne încălzi bine și vine vestea, ca să poftim la Prea Sfințitul Nicodem, starețul mănăstirii. Străbatem toloaca din față și ceva mai la deal pe dreapta, vedem o locuință impunătoare, o adevărată vilă. E sălașul personal al episcopului. P. Sf. Sa ne primește cu multă bună-voință. De față directorul Seminarului și alți câțiva călugări fruntași din mănăstire. După ce schimbăm primele impresii, suntem poștiți la masă.

Admir gustul cu care sunt mobilate odăile și cu care e așezat fiecare lucrușor. Multe icoane și tablouri religioase. După masă mergem cu toții la seminar, unde la aparatul de radiofonie din modesta cameră a tânărului profesor de muzică, teologul Panțiru, ascultăm muzică din Viena, Praga, Moscova... Când ne-am întors, luna era sus și razele ei de argint revărsau diamante pe fruntea aghiazmarului din fața mănăstirii.

II.

Parastasul pentru stareți. Pietre funerare.

Mă trezesc în sunetul armonios al clopotelor. E rece. Bruma a căzut groasă. Mănăstirea mare se înalță falnică dintre chilii. E întemeiată la 1392 de trei părinți : *Sofronie, Pimen, și Silvan* sub domnia lui Petru Mușat, care a făcut întâia biserică de zid. În urma unui cutremur ruinându-se, Ștefan cel Mare, la 1472 a ridicat biserica pe care o vedem astăzi. De jur împrejur îi închisă de-o schelă; cică Comisia monumentelor istorice o repară; dar lucrul a încetat.

De dimineață călugării mișună care încotro, după trebi. O parte intră în biserică la rugăciune. După terminarea sf. liturghii se oficiază de P. Sf. Nicodem în-

conjurat de soborul sel mare, un paras-tas pentru stareții mănăstirii adormiți întru Domnul. Slujba e mișcătoare. Numele lor e citit de pe pomelnic cu tremurare în glas. Unii din ei au fost înmormântați chiar înlăuntrul bisericii. Pe lespezile de piatră, înegrite, îninse covorașe mici, iar deasupra lor câte un sfeșnic mic cu lumânarea aprinsă...

Lângă mormântul starețului Paisie, mort la 1794, a căruia figură se vede pe perețe într'un tablou mare, stau doi călugări. Un bătrân gârbov, Teodosie Cobzariu de 86 ani, cu comanac de păslă, barba albă până la piept, pletele în șuvițe bat în galben, cu ocii albaștri, șterși, sprincenele stufoase. În mâna stângă pe lângă o cârjă groasă mai ține și șiragul de metanii și o lumânare; iar cu dreapta se ține de strană; ca un copil prins de friguri, tremură... Celălalt, uscat și cărunt, cu camilafcă, e mai în putere.

—Mai sunt bătrâni la mănăstire, cuvioase? îl întreb eu.

—Din bătrânii pe care i am apucat eu, nu mai este nici unul... S'au trecut cu to-

ții, — îmi răspunde el cu glas șoptit. Pictura e înegrită de vreme și de fumul lumânărilor. Se macină câte puțin.

În perețele din stânga este un mormânt, având deasupra o mică boltă. „*Aici este înmormântat Ștefan Voivod fiul lui Alexandru cel Bun, căruia i s'au tăiat capul de nepotul său Roman fiul lui Ilie Voivod în anul 1447, Iulie 13*“. În pridvor iarăși mai multe morminte. Aici e înmormântat și mitropolitul Kalinic Miclescu. Piatra are inscripția: „*Kalinic Miclescu, Arhiepiscop și Mitropolit al Ungrovlahiei, Primat al României. Fiul marelui logofăt Scarlat Miclescu și a soției sale Maria născută Beldiman. Născut 1821; † 1866. 14 August, București*“. Alt mormânt: „*Aici este înmormântat Mitropolitul Teoctist care a sfințit această biserică la 1497, Nov. 14*“.

Pe perete de jur împrejur, ca la un metru înălțime, sunt scrise cu literă groasă numele multor stareți: arhieriei și arhimandriți. Soborul în frunte cu vlădica Nicodem se oprește pe rând la fiecare mormânt de stareț unde cântă „*trisaghiul*“, se stropește mormântul cu apaus, iar la

fiecare „*veșnica pomenire*“, un călugăr din ușa mănăstirii, face cu mâna semn la clopotarii din turn ca să sune clopotele, scurt. Semnalizarea lui de porneală și de încetare e înțeleasă bine. Acest serviciu se repetă și în curtea mănăstirii la fiecare mormânt, până se termină.

Lângă pridvor, spre asfințit, un alt mormânt. Lespede de marmoră. Un înger îngenunchiat, la cap, plânge; la picioare, crucea legată de ancoră. „*Această piatră s'a depus spre eternă memorie a Vornicului Alexandru Botez Foresco, născutu la 1869, de fica sa Nathalia Vârnav, 1873. Tot sub această piatră se odihnește și soția dumisale Raluca, răposată la 1875 April 7*“. In curte două cșmele. Una în apropierea altarului, cu bazin: „*Această ciușme este făcută cu cheltuiala Doamnei Ana Botez din Fălticeni, 1891*“. Cea din spre amiază cu monument, sus cruce de fier: „*Acest monument s'au făcut prin zelul și cheltuiala cuvioșiei sale Duhovnicului Eustatie Popescu în timpul prea cuv. sale păr. arhimandrit Timotheiu anul 1874*“.

Lângă perețele mănăstirii o roabă. Un

călugăr cărunt, cu pestelcă de sac pe dinainte, mocoșește cu'n ciocan la temelia zidului.

Mai încoolo, două tingiri mari de aramă stau alături pe foc ca pentru urdit... Sunt pline cu lumânări. Trei călugări tineri le buchisează cu pumnii, ca pe a luat. La întrebarea mea, îmi răspund, că to pesc capetele pentru a face lumânări noi.

III.

Biserica sf. Gheorghe. Iarăși pietre funerare.

La Mănăstirea Neamțu spre miazăzi de biserica mare, este o altă biserică mai mică cu hramul Sf. Gheorghe ridicată în vremea starețului Teofil (1725-1742). Biserica așa cum se vede astăzi s'a zidit la 1826 în vremea starețului Domețian. Lângă intrare în partea de nord un frumos monument de marmoră la căpătăiul a două morminte închise cu grilaj de fier. În marmoră săpat chipul în picioare al unei tinere femei, iar dedesubt aceste cuvinte : *Sultana Botez*. Deoparte și de alta câte un înger.

Piatra din stânga, tot de marmoră, în forma cărții deschise, are săpate pe ea aceste versuri :

„Copilița numerase
Abia 18 veri
Abia lumea'i aretase
Ale vieții dulci plăceri ;

Și-a trecut ca meteorul
Repede preste pământ
Risipindu-se ca norul
La suflarea unui vânt !

Suflet candid, vis ferice,
Înger oare te-ai făcut ?
Pentru ce te-ai dus de-aicea,
Unde toate le-ai avut ?

Când pe-a cerurilor cale
Moartea crudă te trăgea
Lacrămile mumei tale
Dumnezeu nu le vedea ?

Cel puțin, o Doamne sfinte,
Bunule judecător !
La a mamei rugămintă
Te arată 'ndurător.

Fă ca 'n sferile divine
Ea să intre 'n dreapta ta !
Și în orele senine,
S'o admire maica sa“.

Pe cealaltă parte a lespedei, urmează
proza : „Sultana Botez, născută la 20 Mart

1861 din părinții Lupu Botez. Decesu la 2 Aprilie 1866 în etate de 51 ani. Și Ana Botez, născută Ghițescu. Spre eternă memorie fiicei sale, răpită de moarte la 22 Sept. 1878. Amărâta și neconsolata sa mamă a rădicat acest monument sepulcral, la anul 1881 prin sculptorul C. Storck din București“.

Pe marmora alăturatului mormânt : „Sub această peatră repaosează Ecaterina N. Stamate, născută Lupu Botez, la 15 Ianuar 1849. Decedată după o lungă suferință în Viena la 3 Oct. 1887, lăsând 4 copii din prima ei căsătorie“. Alături stau săpate următoarele versuri :

*„De copilă 'nstrăinată
De căminul mamei tale,
Părea c'ai fost destinată
La dureri ... zile de jale.*

*Și când ora fericită
Ai crezut că a sunat,
Tu ai fost mai crud lovită,
Mult amar ai mai gustat.*

*Ai trecut prin astă lume
Și în cei mai frumoși ani,*

*Ne-ai lăsat . . . Pe-a tale urme
Plâng copiii tăi orfani.*

*Suferiuța'i alinată
In profundul tău mormânt,
Și tu rămâi neuitată
De ai tăi de pe pământ.*

*O lumină nu se stânge,
Amintește 'n acest loc
Că o mamă veșnic plânge
Doi copii fără noroc"...*

Lângă grilaj, o lespede de marmoră îngustă, în forma vechilor pergamente, unește ca un decor celor două morminte. „Aici sunt depuse osemintele Agăi Lupu C. Botez, născut la 14 Oct. 1814, decedat la 2 April 1866“.

Intreb pe un călugăr bătrân, uscat, mic de stat, care stă lângă grilaj :

— Cum se face, cuvioase, că's îngropate și femei în curtea mănăstirii ?

— Apăi, să vezi, că treaba asta are cântec ! Eu îs aici de la 1875 și le-am cunoscut. Am fost și la îngropare . . .

— Ei, și ! ?

— Sultana Botez din Folticeni o făcut

danii de samă sf. mănăstiri ; a dat și pentru clopote... Tot ea a îmbrăcat și racla cuvioasei Paraschiva de la Ieși...

Au fost, pesemne, femei bogate și pline de credință!..

— Da, da, inimi credincioase... Dumnezeu să le odihnească!...

IV

Tezaurul – Biblioteca – Tipografia – Aghiazmatarul.

Părintele arhimandrit Mina Prodan, fost paroh la Aroneanu și Mânzătești, e acum mare eclesiarh la mănăstire. Imi descuie bucuros la tezaur. Intrăm pe-o ușă de fier de lângă altar și, pe niște înguste scări de piatră urcăm în chilia odoarelor. De jur împrejur, dulapuri înalte până'n pod, cu rafturi multe și cu fața de sticlă. E un adevărat muzeu bisericesc. Așezate cu rânduială: vestimente arhieresti și preoțești, evanghelii bogate în aur și argint, candelile scumpe, cruci bătute în diamante, cusături de mult preț, salbe, monede felurite. Fiecare obiect are în dreptul său un bilețel explicativ. Remarc o evanghelie mare,

groasă—aproape de 1 m. înălțime—ferecată în argint aurit și cu pietre de topaz, dăruită de Ecaterina II-a a Rusiei. Un epitrahil lucrat de soția Postelnicului Cozma Șerpe la 1470. O cruce veche de plumb, scurtă, — ca un bițon de campanie— care se desface, având înăuntru de mărime mică, sf. vase pentru liturghie și un sf. antemis. C'o sârmă se atârână de gât. Preotul în vremea de bejenie sau de război, la vreme, era pregătit pentru a săvârși sf. slujbă. Mitra și cărja lui Veniamin Costache. Multe odoare de preț au fost trimise de stat în Rusia. Pe acelea le putem socoti ca pierdute. Toate, toate sunt grăitoare despre credința fierbinte a strămoșilor noștri.

*

În partea de nord, în trei chilii puțin luminate, se află biblioteca mănăstirii. E bogată. În dulapurile ei zac în rafturi felurite cărți slavonești și grecești scrise cu multă migăeală de către călugări și ucenici, pe vremea când nu exista tiparul. Unele sunt scrise artistic, ca de tipar, cu

chenare înflorite și cu sfinți lucrați în peniță.

Numai cărți slavonești sunt 7 — 8000 exemplare ! Sunt apoi mii de cărți românești, latinești, franțuzești și nemțești de însemnătate religioasă, istorică și literară. În două dulapuri se află și biblioteca fostului stareț, arihiereul Narcis Krețulescu, dăruită mănăstirii. Zic bibliotecarului :

Câți ani i-ar trebui unui om, cuvioase, ca să citească toate cărțile iesești ?

— Hm ! Doamne, cinstite părinte ! Eu cred, că n'o citește nici într'o mie de ani !

*

Intru în noua tipografie înființată în 1922 de către I. P. S. Mitropolit Pimen, ajutat de vrednicul stareț de pe atunci, arhim. *Daniil Ciubotaru*. Dacă n'ai vedea călugări culegând tacticos litera, sau lucrând la legătorie, expediție, cancelarie, etc., ai crede că ești într'o tipografie dintr'un oraș mare. Aici se tipăresc călindare, cărți de rugăciuni, broșuri de propagandă religioasă, lucrări de ale mitro-

poliei, ale P. Sf. Nicodem, cum și alte comenzi. Condușă cu pricepere această tipografie va da roade frumoase.

*

Intr'o sală mare cu două mese lungi în mijloc, e trapeza. Un călugăr cu plete negre, asudat, cu pestelca pe dinainte, e bucătar. Fie care călugăr vine cu strachina sa ca la cazarmă, deși ia mâncarea de la cazan. Spre răsărit un fel de scenă, icoane și tetrapod cu sfeșnice de pe care monahii citesc din Biblie ori din viețile Sfinților. La un colț de masă călugării iscălesc la rând statul de salariu, care constă din 8 lei pe zi! Mâncarea pe azi: mămăligă și borș....

*

Pe toloacă, în fața mănăstirii este *aghiazmatarul*. O fântână cu'n turn mare în forma mitrei arhieresti. Aici în anumite zile de peste an, se oficiază sfințirea apei cu deosebită solemnitate. Din brațele unei cruci frumoase, îmbrăcată în aur, apa țâșnește în chip de raze argintii.

Acest turn masiv, prevăzut la pereții de jos, văruiți, cu ferestre mari, apropiate una de alta, pare un străjer tăcut și credincios al mănăstirii, rămas din veacurile ce s'au scurs peste creasta munților din jur, ca niște ape care nu se mai întorc.. Flăcău, uriaș cioban legendar, care păstorește turmele de... brazi, care nici iarna nu cobor la vale, dar care sunt înfrățite cu tăcerea și urâtul !...

V.

Librăria — Bolnița — Biserica sf. Ioan cu gropnița de ose- minte.

Intr'o casă acoperită cu șindrila la câți-va pași numai de aghiazmatar, se află instalată librăria mănăstirii. E modestă, ca o librărie dintr'un târgușor.

In rafturi, cărți din editura proprie, articole de papetrie, icoane, cruciulițe, etc. Un călugăr tânăr stă la teighea și citește : „Urmarea lui Hristos“.

— Cuvioase — îi zic eu, — ai puțința să te cultivi aici.

— Da, cinstite părinte, în timpul liber eu citesc, nu stau degeaba...

— Bine faci. Această hrană are să'ți folosească în viață...

Cumpăr niște iconițe și merg apoi cu

părintele Daniil la „Bolniță“, unde-i spitalul și azilul de bătrâni. Is internați 10 călugări infirmi. La ora 6 îs culcați cu toții. O gazorniță mică răspândește în odaie o lumină slabă. Când am intrat, au simțit și s'au sculat de au șezut cu toții în picioare, ca niște soldați bine discipinați, fiecare lângă patul său. Mă dau cu ei în vorbă, dar trebuie să le strig tare la ureche ca s'audă. Unul îmi spune, că are 86 de ani și că-i de loc din Belcești-Iași. E orb de acum 10 ani. Cu bățul achipuind tot poate pași. La capul patului, au cruci, icoane și metanii în părete. Câțiva se închină înainte în șoaptă și fac crucea de nădejde . . . In odaie e cald. Soba e la colț și un cuvios stă lipit cu șalele de ea . . .

*

Trec prin centura chiliilor spre răsărit la biserica sf. Ioan de la cimitir. E începută de starețul Dometian la 1834 și terminată de zidit la 1835 de starețul Neonil. Ușa de la intrarea în subsolul bisericii, în gropniță, e de sârmă deasă — un

ciur curat — așa că aierul și lumina pot pătrunde înlăuntru. Deasupra citesc inscripția :

«Arhimandritul Kiriac Nicolau au restaurat Gropnița cu cheltuiala sa, în zilele și prin stăruința P. Cuv. Arhim. Veniamin Nițescu, starețul sf. mănăstiri Neamțu-Secu și prin îndemnul P. Sf. Arhiereu Narcis Crețulescu și osteneala Ierom. Gherasim Stamate și monahul Varahil Gheorghiu, 1901, Mai 10.»

Cobor pe trepte ca într'o catacombă. Privesc isprava morții... Aspectul e înfiorător... Un imens mormânt. Un muzeu de oseminte... Să aibă 30 metri lungime.

E dreptunghiular. Sus, ferestre mici. Pe lângă zid, dejurîmprejur, rafturi de sticlă, pline cu căpățâni de mort. Ca niște dovlegi uscați așa stau unele lângă altele... Galantarele lugubre au câte două rafturi și cu trei trepte în zid, fac 5 rafturi cu tidve goale și lustruite... În partea de jos a zidului cuptoare adânci. În gura lor stau oase amestecate și tac ca niște lemne pe vatră în așteptarea focul care le

va distruge... Cuviosul, care mă însoțește, pâr. Veniamin Maloș, îmi spune, c'a auzit și el din frați că, după o șocoteală a răposatului arhieru Narcis Crețulescu, ar zace aici osemintele a vre-o 80.000 monahi...

Pe păreți, din distanță în distanță, mici pătrățele, tăblițe numerotate, scrisoare cu vâpsea, ca d. ex. tabla No. 2: „Tribunalul suprem de dreptate și de egalitate“. No. 3: „Oglinda omului, cu spițăria sufletului, înaintea morții, niminea nu este fericit“. No. 4:

*„Muritor ești, stăi nu trece!
Cugetă la oase rece!
Ce ești tu? Am fost odată!
Ce sunt eu? Vei fi odată!*

No. 5: *„Cugetul omului acuză și hotărește,
Dreptatea lui Dumnezeu judecă și răsplătește,
Acest tribunal suprem judecă fără apel,
Fără recurs și fără avocați“.*

„Din oficiu egalează dreptatea, naționalitatea, credința, etatea, seculu, averea, titlu, mărirea, puterea, coroana, frumusețea și dorințele. Face unire perfect cu traiu iubit. Aceasta este oglinda omului

care deschide problema vieții viitoare. Scris de mine, Gh. Stamati, Ierod. 1901, Mai 18“.

No. 7. „Toate sunt deșertăciuni cele o-menești, câte nu rămân după moarte !

No. 8. „Când dobândim lumea, atunci în groapă ne sălășluim“.

Jos, lângă rafturi, sunt și coșciuge mici cu oseminte și inscripții, ca d. ex.: „In această cutie odihnesc oasele robilor lui Dumnezeu Ecaterina și Ioan Negrea, 1871 Sept 14“.

După pravila pustnicească, fiecărui călugăr la moarte i se pune o cărămidă sub cap în sicriu, după ce i s'a săpat mai întâi numele pe ea. Aici bolnița toată e pietruită pe jos cu astfel de cărămizi peste care s'a turnat asfalt. Pe unele locuri însă acesta s'a stricat și se văd cărămizile. O parte stau clit pe rafturi sau sicrie. Pe una citesc : „Monahul Teodorit Niculescu, 1905, Mai 6“.

VI.

Inscripții pe cranii ome- nești. Femeia călugăr.

Fiecare craniu din raft are scris pe frunte cu litere mari numele și pronumele... Notez câteva, la întâmplare: „Ieroshimonah Vasile, pro-egumen 1804 Ian. 22“; „Ioan Ieroshimonah 1812 Dec. 20“; „Markian Arhiepiscop Ierapolis, 1864 Febr. 23“; „Iustin Edesis, episcop, Roman“; „Episcopu Iosif Râșcanul, 1867, Ianuarie 19“; „Iosif Arhiereu Evhagton, adormit 1867, Ianuar 14“.

Pe un craniu ceva mai mic, citesc: „*Calipso Greaca. Fecioara*. Sscris de Ghe-
rasim Stamate, ierodiacon, m-rea Neamț,
1900, Oct. 17“. Cer lămuriri păr. Maloș,
care îmi spune, că de mult, a fost un
călugăr în sf. locaș, care a dus cu evla-

vie viața de obște, dar că de fapt, sub haina de cuvios se ascundea o fată. Lucrul acesta nu l-au descoperit monahii decât abia după moarte, când desfăcându-l și dând să-l scalde, după rânduielile tipicului, cu mirare au văzut, că au dinaintea lor curatul trup al unei fecioare cu numele ei adevărat de *Calipso*...

Pe-o altă tidvă scrie: „*Kliment shimona*, 1892, Decembrie 5“. Dedesupt, desenat un baltag, care arată că cuviosul a îndeplinit slujba de pădurar al mănăstirii; iar o gaură în frunte, de lățimea unei muchi de topor, e semn, c'a fost omorât de hoți....

Iată un alt craniu tăiat drept în două — două capace goale împreunate — desigur, unui monah i s'a făcut autopsie, fiind bănuieli în privința morții sale. Pe un alt craniu e pictat chiar chipul mortului și sub el cuvintele: „Nicanor Pavlescu, monah † 1903 Noy. 13. Iată ce e omul!“...

În fund un iconostas cu două sfeșnice și pe unele locuri, candelă. În anumite dați se face aici slujbă și toate osemîn-

tele sunt stropite cu apaus, iar prin tidve, unde odată au răs și au plâns doi ochi, s'apriind mucuri de lumânări...

Ce carte ar putea scrie un poet în acest cimitir descoperit!... Ca pe un front de luptă moartea și-a adunat victimele... Din toată măreția omului n'au rămas decât aceste oase goale... Căpățini slute, desfigurate și fluere înțepenite... Mândria, ura, vrajba, ambiția, averea, rangul și podoaba au dispărut.. Moartea i-a înfrățit pe toti, cu ușurință...

Nici un zâmbat, nici un suspin, nici măcar un țărâit de grier în gropniță; ci liniște tăcere de ghiață, tăcere de mormânt...

Dormiți în tihnă somnul de veci, voi schimnici de toate rangurile, cari în viață ați purtat jugul lui Hristos! Fiți pe pace! Iată că dispăre urma pașilor noștri!... Cine știe ce mai curioși se vor uita cândva și la tidvele noastre goale!...

*

In partea de miază-zi a mănăstirii e cimitirul care e înconjurat de-o centură de brazi.

Lângă altar, un mormânt modest, fără împrejmuire. Pe lespeda de piatră înegrită stau săpate cuvintele :

„P. S. S. Arhiereul Narcis I. Crețulescu Botoșienu. A fost stareț sf. M-ri Neamțu-Secu, Comandor al ord. Cor. României. Născut la 1835 Decembrie 3. Arhierit la 1881, Aug. 16. Mort 1 Martie 1913“. A fost un om cuvios, bun și darnic. Pe când era stareț la bis. sf. Sava din Iași, i-a făcut multe danii și a reparat-o din banii săi. Devala, e despărțit prin sârmă ghimpată un mic cimitir de eroi.

În timpul războiului aici era un spital militar și mulți invalizi sfârșindu-se, au fost înmormântați în cimitirul de la Gropniță. De câte ori I. P. S. Mitropolit vine la mănăstire, ține foarte mult să officieze în persoană parastasul pentru acești eroi.

VII.

In drum spre Mănăstirea Secu.

De pe coastele celor două șiruri de munți cu brazi mari și rari, cari în defileul lor larg închid mănăstirea ca pe un cioban prizonier cu mioare cu tot, noaptea eșită din ascunzișuri, și-a desfăcut umbrele, pecetluindu-le cu tăcerea majestoasă a singurății. E ora 11. Colegul meu dimpreună cu casierul mănăstirii stau în mijlocul odăii afundați în cifre și tot răsfoiesc pe dos și pe față bilanțul și alte situații la zi. Eu ies în cerdacul arhondaricului și aștept semnalul de slujbă, ca un pasager plecarea trenului dintr'o stație blocată. Pe cerul senin luna plină s'a rădicat de câteva sulți și plouă liniștit cu razele-i de argint peste turlele

mănăstirii; cea centrală are numai un turn înalt și alte trei cruci, la distanță; cea mică are trei turlle din care cea din mijloc e mai înaltă. Dar, iat-o sub cruci între cele două turlle... Ce liniștit privește!... Acest uriaș ochiu ceresc, pare ochiul lui Dumnezeu, care de veacuri ocrotește această mănăstire, unde i se aduc laude neîncetat, ziua și noaptea.

La ora 11 jum., o umbră se oprește în fața pridvorului mănăstirii și, după câteva minute de tăcere, în care timp, desigur, a rostit o scurtă rugăciune, toaca începe să sune ascuțit și metalic. În dreptul altarului face o pauză, după care iar începe s'o bată din ce în ce tot mai dibaci, încât sunetul ei ce pătrunde prin chilii, pare un cântec mut, fără cuvinte și totuși armonios; dar sfâșietor și melancolic, ca al unui rătăcit noaptea în inima codrilor...

După ce s'a ogoiat gălgăitul strident al toacei, din clopotnița mănăstirii începe să plângă un clopot... Vaetul său jalnic a rupt tăcerea nopții și ecoul lui se risipește încet, încet, întocmai ca un fum,

departe peste fruntea împietritelor armate de brazii, tăcuți și pururea tineri...

Sunet de toacă, plâns de clopot. În miez de noapte la Mănăstirea Neamțului, cine oare v'ar mai putea uita?!...

Prin chilii scapără lumini, iar prin curtea mănăstirii, rînd pe rînd, trec umbre de monahi la slujbă, ca să laude pe Domnul și în miez de noapte, — când țăranul doarme, iar cheflii orașelor petrec cu muzici — și apoi dispar în inima bisericii ca 'ntr'un mormânt.

*

În zidul mănăstirii sunt vre-o 200 de chilii, iar în jurul ei vre-o 50 de case călugărești, din care unele sunt case bune gospodărești, cu mai multe odăi, cerdac și acoperite cu sindrilă. Într'o grădină ară un plug. Un călugăr ține de coarne, iar altul îndeamnă boulenii. Dacă n'ai vedea călugări pe toate drumușoarele, ai crede, că aici e un sătuc retras în munți, cu gospodari cuprinși și case sănătoase. Dacă mănăstirea va avea norocul, ca să aibă mai mult timp în frun-

tea ei ca stareț pe P. Sf. Nicodem, un om energetic, priceput și cu'n simț în ale gospodăriei care te face să-l admiri și, dacă va putea obține de la stat vatra din împrejurimi, expropriată pe nedrept și care are peste 14.000 hectare pădure, atunci, într'adevăr, că putem prevedea mănăstirii un viitor de invidiat. Acum ea are numai 800 ha. fâneată, iar pământ arabil și pădure foarte puțin.

*

P. Sf. Nicodem primește propunerea mea ca să vizităm și Mănăstirea Secu. Dă ordin ca să fie gata două trăsuri la ora 1. După ce-am luat masa la arhondaric, plecăm. În docar urcă păr. arhim. Daniil cu economul mănăstirii. Pe șes paște un cârd de oi mănăstirești. Din distanță în distanță închise cu țarcuri, stoguri mari de fân, ca pe moșiile boierești. Mergem o bucată pe șoseaua ce duce spre Pipirig. În stânga e proprietatea mănăstirii și, pe-o întindere de câțiva km. lângă drum, închisoare bună cu țarași de stejari și sârmă ghimpată. Lăsăm în dreapta Cerbăria Statului și o

croim la stânga. Trecem Ozana și Secul,
limpezi ca cristalul. Pe malurile albiilor
joase mult pietriș și bolovani aduși de
șuvoiul spelor. Inaintăm spre asfințit prin
defileu. Munții acoperiți cu brazi înalți;
printre ei mult mesteacăn. Pe la dosuri
bruma stă groasă.

Vizitând Mănăstirea Secu.

Iată un cimitir împrejmuit cu gard de lătunoae și cinci turnuri mărețe se înalță spre cer de la poalele muntelui. E mănăstirea Secu. Coborâm pe tapșan și intrăm pe sub turn în curte. Dușameaua cerdacului de la etaj trosnește. Călugării aleargă care'n cotro. Vine un călugăr tânăr, locțiitor de stareț și alți câțiva de fac metanie înaintea P. S. S. episcopului Nicodem. Intrăm în biserică. Remarc curățeniș, care impune. În stânga într'un galantar, un epitaf mare lucrat artistic de *Mitroșana*, soția lui Nestor Ureche, ctitorul mănăstirii. Ceva mai înainte, în perețele din stânga, un mormânt, cu inscripția: „*Aici odihnește roaba lui Dumnezeu, fericita întru pomenire Doamna Mitroșana Nestor Ureche, mare ctitoră a acestei sf. mănăstiri Secu, zidită la anul*

1602". In partea dreaptă un alt mormânt: *Aici odihnește robul lui Dumnezeu fericit întru pomenire, Marele Dvornic și cronicar Nestor Ureche, carele au zidit din temelie această sf. mănăstire la anul 1602".*

Biserica cu hramul sf. Ioan Botezătorul e îngustă, înaltă, pictura veche e în-negrită. Pe-o ușă de fier de lângă altar urc pe niște scări în tezaurul mănăstirii. In dulapuri înalte cu ușile de sticlă, prevăzute cu rafturi, fel de fel de odoare de preț. Nu știi unde să te uiți mai în-tăi. E un bogat muzeu bisericesc. Remarc dintr'însele: 2 sfeșnice de argit de la 1602; o cadelniță de la 1630; un aghiazmatar de la 1841; o evanghelie ferecată în argint de la 1766, o alta de la 1763; o icoană a sf. Ion Botezătorul de la 1609; o cruce de argint de la 1601; un litier de argint de la 1761, o cruce de lemn frumos sculptată, dăruită la 1608 de Mitrofana și Nestor Ureche, o evanghelie slavonă în manuscris, în argint suflat cu aur de la 1669; un litier mare de argint, lucrat în filigram de 80 cm. diametru, donat la 1837 de mitro-

politul Veneamin Costache. Un sicriș de argint de la starețul Nifon, 1761, în care se păstra o sf. moaște din piciorul sf. Ion Botezătorul și pe care în timpul lui Cuza Vodă, călugării greci l-au luat cu ei, înlocuindu-l cu'un picior fals. O evanghelie slavonă din 1783; două sfeșnice de argint donate la 1602 de Nestor Ureche. Un felon al starețului Paisie, lucrat în fir cu icoana Pogorârea Duhului sfânt în spate, apoi vestmintele mitropolitului Varlaam, etc, etc. Noroc că nu s'au trimis la Moscova și aceste odoare de mare valoare artistică și istorică...

Toaca de fier donată de Neonil Arhimandrit, 1847. În curte, dintr'un turnuleț din 1835 curge o cișmea. În afară, în perețele dinspre amiază al bisericii, o mică boltă în zid și o lespede înegrită sub care odihnește marele mitropolit al Moldovei Varlaam: „*Aci odihnește Înalt Prea Sf. Mitropolitul Moldovei Varlaam Moțoc, 1657*”—arată scrierea de pe perete. Inscriptia de pe piatră în parte e distrusă.

Are un mic grilaj de fier. Lumină din destul are fața mormântului, căci soarele

e darnic. Văd și cele 2 chilioare în care a locuit Varlaam, împodobite cu icoane.

În centrul chiliilor, 2 paraclise: la nord sf. ierarh Neculai, spre amiază: Adormirea Maicii Domnului, iar la cimitir e Nașterea sf. Ioan.

Mănăstirea în exterior dimpreună cu paraclisele și celelalte dependințe, e reparată în întregime. În curte e iarbă verde nebătătorită. Dovadă că n'are personal mult—, iară curățenia nu lasă nimic de dorit. Pe pereții bisericii centrale de jur împrejur, cam la înălțimea unui stat de om, din loc în loc, sunt mai multe adâncituri în zid ca de un lat de mână, de formă dretunghiulară, pentru pietre comemorative. Unele sunt văruițe, iar altele poartă numele mai multor mitropoliți și arhieriei, din cari unii foști stareți, apoi arhimandriți, etc. Astfel, citesc: „Ieroshimonahii: Zosima și Dositei, 1602; Gheodeon, arhiepiscop, 1655; episcopii: Mitrofan, Ioan, Jopect și Amfilofie; Mitrofan, episcop; Ieroshimonahii: Benedict, stareț, Gheorghe, Nifon, Kalistrat; Arhiepiscop Sava, 1660; Benedict, ieroshmonah

și stareț 1853; Mihail, arhiepiscop, 1702; Mitropolitul Sofronie și Dosoftei, 1826; Kalistrat Savu, protosinghel, 1850--1917“.

În fața mănăstirii tapșan mare, iar în mijloc o fântână cu roată, acoperită. Într-o casă joasă acoperită cu șindrila sunt instalate două ateliere; unul de olărie și altul de dogărie. În tindă stau oalele și cămile clit până la streșină; iar afară sub un șopron: cofe, donițe, putineie, etc.

În apropiere, sgre asfințit, se ridică muntele *Vasanului*. De aceia și vorba între călugări:

— De unde vii, cuvioase?

— Frate, cobor tocmai din Vasan!...

Aici e mai mult farmec, mai mult pitoresc decât la mănăstirea Neamțu. Natura a fost ceva mai darnică. Defileul e mai îngust, munți mai înalți și mai prăpăstioși. Printre brazi se zărește și fagul și carpănul, dar mai cu seamă mesteacănul, care se distinge dela depărtare prin albeața sa. Pustietatea se simte aici mai mult.

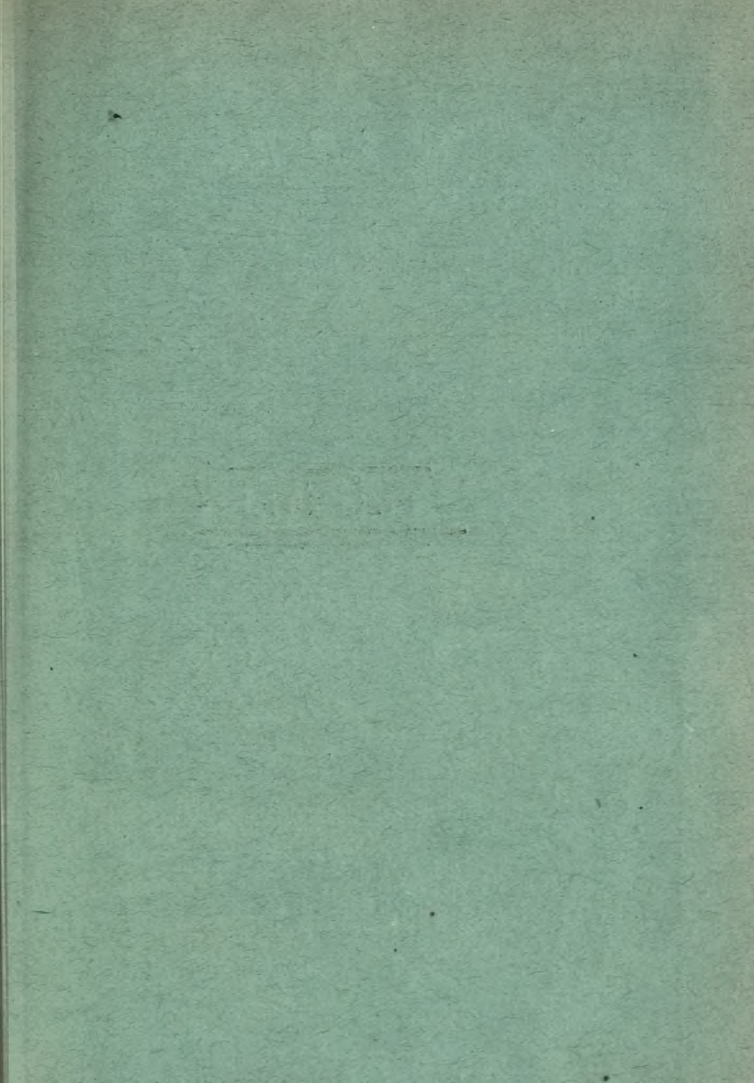
Vizita noastră a fost de scurtă durată. La reîntoarcere ne-am abătut pe la o moară de pe Ozana a mănăstiri Neamțu și pe la

gospodăria ei. E o căsoaie țărănească, cu grajduri mari pentru iernat vitele, stoguri de fân, girezi de paie; boi, juncani, vaci cu lapte și multe orătării; din spre cerbărie trage spre casă un cârd de scroafe cu porci: un băiat se ține de coada lor.

P. S. Nicodem, în apropiere de schitul Vovidenia, ne arată locul unde a fost un iaz de câteva hectare; se cunoaște bine iezătura. În apropiere de mănăstire se pune o plantație de pomi roditori de câteva zeci de hectare. Cu hârlețele pe urmă, o parte din elevii seminarului monahal, vin de la săpat gropi...

*

A doua zi am luat drumul îndărăt spre Iași, purtând în suflet amintiri plăcute și impresii frumoase. Numai într'o singură zi a trebuit să vizitez M-rea Neamțu și Secu. Fericesc însă pe acei târgoveți, cari se pot recreia una sau două luni pe vară în jurul acestor istorice mănăstiri și cari se pot plimbă nestingeriți și pe îndelete prin aceste locuri atât de pitorești, dă-tătoare de sănătate și recreiatoare de suflet...

— Pretul 10 lei —